

γη

γη κ. γης, η, ουσ. [<αρχ. γῆ], η γη. **1.** το έδαφος, το χώμα: «με τον τρόπο που μου πέταξε το δέμα, δεν μπόρεσα να το πιάσω και μου 'πесе στη γη». **2α.** (ιδίως για ναυτικούς) η ξηρά, στεριά: «μόλις πατήσαμε στη γη μετά την άγρια τρικυμία, νιώσαμε ευτυχισμένοι». **β.** ως επιφών. **γη!** επιφών. ανακούφισης των ναυτικών των προηγούμενων αιώνων, όταν μετά από μεγάλη περιπλάνηση στις θάλασσες, ο παρατηρητής που βρισκόταν στο ψηλότερο μέρος του καταρτιού έβλεπε στεριά. Συνήθως επαναλαμβανόμενο. (Ακολουθούν 61 φρ.).

- άνοιξε η γη και τον κατάπιε, έχει εξαφανιστεί με ανεξήγητο τρόπο και δεν μπορεί κανένας να επικοινωνήσει μαζί του, τον βρει: «άνοιξε η γη και τον κατάπιε, ρε παιδιά, και δεν μπορεί να επικοινωνήσει κανείς μαζί του!»·

- απ' όλες τις γωνίες της γης, βλ. λ. [γωνία](#)·

- απέχουν όσο ο ουρανός απ' τη γη, βλ. λ. [ουρανός](#)·

- βάζω στη γη (κάτι), κρύβω κάτι μέσα στη γη: «έσκαψε μια τρύπα κι έβαλε στη γη τα κλοπιμαία»· βλ. και φρ. του έβαλαν στη γη·

- γη της επαγγελίας, τόπος πολύ πλούσιος, πολύ εύφορος, που θεωρείται επίγειος παράδεισος: «η Ελλάδα για πολλούς μετανάστες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού είναι η γη της επαγγελίας». Κατά την Παλαιά Διαθήκη ήταν η γη Χαναάν των Εβραίων, όπου έτρεχε μέλι και γάλα·

- γίνομαι ένα με τη γη, μεθώ υπερβολικά από ποτό ή ναρκωτικό, δεν ξέρω τι μου γίνεται από το μεθύσι: «ήπιαμε τόσο πολύ, που στο τέλος γίναμε ένα με τη γη». Για συνών. βλ. φρ. γίνομαι φέσι, λ. φέσι·

- δε σηκώνει τα μάτια του (της) απ' τη γη, βλ. λ. [μάτι](#)·

- δεν ανακαλύψαμε τώρα τη Γη του Πυρός, λέγεται ειρωνικά για κάποιον που έχει την εντύπωση πως είπε ή έκανε κάτι το πρωτότυπο: «μα και βέβαια, κύριε, τα ναρκωτικά σκοτώνουν τη νεολαία μας, δεν ανακαλύψαμε τώρα τη Γη του Πυρός». Συνών. δεν ανακαλύψαμε τώρα την Αμερική / δεν ανακαλύψαμε τώρα την πυρίτιδα / δεν ανακαλύψαμε τώρα τον τροχό·

- δεν πατάει στη γη, **α.** είναι πολύ χαρούμενος, πετάει από τη χαρά του: «απ' τη μέρα που καλοπάντρεψε την κόρη του, δεν πατάει στη γη». **β.** είναι πολύ ακατάδεκτος, πολύ υπερήφανος: «απ' τη μέρα που πήρε το δίπλωμα του πολιτικού μηχανικού, δεν πατάει στη γη». **γ.** δεν έχει σχέση με την πραγματικότητα, ονειροβατεί: «απ' τη στιγμή που έχει την εντύπωση πως μπορεί να κάνει μια τόσο μεγάλη δουλειά χωρίς δεκάρα, δεν πατάει στη γη ο άνθρωπος!»·

- δίνει στη γη βάρος ή δίνει βάρος στη γη, είναι εντελώς ασήμαντος, άχρηστος, ανίκανος, τιποτένιος: «τι του βρίσκεις αυτού του ανθρώπου και του κάνεις παρέα! Δίνει στη γη βάρος κι εσύ τον έχεις μη βρέξει και μη στάξει, θα με τρελάνεις δηλαδή!». (Λαϊκό τραγούδι: βρε κορμιά βασανισμένα πιάστ' απόψε τα στενά, αχ, να μας βρει και μας ο χάρος που της γης δίνουμε βάρος να σωθούμε απ' το βραχνά)·

- δίνω γη και ύδωρ, **α.** δίνω τα πάντα, ιδίως για να γλιτώσω από μια δύσκολη ή επικίνδυνη κατάσταση: «έδωσε γη και ύδωρ στον εφοριακό, που του βρήκε τα κρυφά βιβλία, για να μην το αναφέρει στην έκθεσή του». **β.** παραδίνωμαι, συμφωνώ με κάποιον για κάτι άνευ όρων: «προκειμένου να παντρέψει την κόρη του, που την είχαν πάρει τα χρόνια, έδωσε γη και ύδωρ στο γαμπρό του». Αναφορά στην αρχαιότητα, όπου η γη και το ύδωρ ήταν σύμβολα πλήρους υποταγής·

- δουλεύω τη γη, την καλλιεργώ, είμαι αγρότης: «από μικρό παιδί δουλεύω τη γη και την αγάπησα σαν τη μάνα μου»·

- είμαι ένα με τη γη, είμαι πολύ μεθυσμένος από ποτό ή ναρκωτικό, δεν ξέρω τι μου γίνεται από το μεθύσι: «σερνόταν πάλι μέσ' στο δρόμο, γιατί ήταν ένα με τη γη». Για συνών. βλ. φρ. είμαι φέσι, λ. φέσι·

- είναι ένα και γη, (ειρωνικά) είναι πάρα πολύ κοντός: «δεν μπόρεσα να τον δω μέσα σε τόσο κόσμο, αφού είναι ένα και γη ο άνθρωπος!». Συνών. *είναι ένα και τίποτα, είναι ένα και χώμα*.
- είναι σ' άλλη γη, σ' άλλα μέρη, είναι πολύ ονειροπαρμένος, είναι εντελώς εκτός πραγματικότητας, εντελώς εκτός τόπου και χρόνου: «δεν μπορείς να συνεννοηθείς μαζί του, γιατί ο τύπος είναι σ' άλλη γη σ' άλλα μέρη».
- εξαφανίστηκε από προσώπου γης ή εξαφανίστηκε απ' το πρόσωπο της γης, όσο και να τον ψάξει κανείς, δεν μπορεί να τον βρει: «χρωστάει τόσα πολλά ο καημένος, που εξαφανίστηκε από προσώπου γης».
- έφαγα τη γη (ενν. ψάχνοντας για να βρω κάποιον), έψαξα συστηματικά σε όλα τα μέρη για να βρω κάποιον: «εγώ έφαγα τη γη για να τον βρω, κι αυτός ήταν αραχτός στο σπίτι του». (Λαϊκό τραγούδι: **έφαγα τη γη να σ' αναζητάω, ψάχνω στα βουνά και παντού ρωτάω ποιος είδε τα μάτια που αγαπάω**).
- έφυγε η γη κάτω απ' τα πόδια μου, **α.** ένιωσα ξαφνική ζαλάδα, ξαφνική σκοτοδίνη: «εκεί που κουβεντιάζαμε όμορφα κι ωραία, προς στιγμήν έφυγε η γη κάτω απ' τα πόδια μου και κινδύνεψα να πέσω». **β.** ένιωσα τρομερή έκπληξη, ιδίως για κάτι κακό που είδα ή άκουσα: «μόλις τον είδα να φιλάει τη γυναίκα του καλύτερου φίλου του, έφυγε η γη κάτω απ' τα πόδια μου».
- η γη όλους τους χωνεύει, βλ. λ. [χωνεύω](#).
- η γη των πατέρων μας, ο τόπος μας, η πατρίδα μας: «θα πολεμήσουμε σκληρά κάθε εχθρό που θα τολμήσει να επιβουλευτεί τη γη των πατέρων μας».
- η γης καταποντίζεται κι η Μάρω καθρεφτίζεται, (και για τα δυο φύλα) λέγεται ειρωνικά ή υποτιμητικά για ανθρώπους που αδιαφορούν για τα κοινά ή που, ενώ υπάρχουν πολύ μεγάλα προβλήματα τα οποία απαιτούν άμεση λύση, αυτοί ασχολούνται με πράγματα επουσιώδη και ανόητα. Συνών. *εδώ ο κόσμος καίγεται και η γριά χτενίζεται*, λ. κόσμος.
- η μαύρη γη, ο τάφος, ο Άδης: «όλους μας περιμένει κάποια μέρα η μαύρη γη». (Λαϊκό τραγούδι: *αχ, ρε ντουριά, πώς σ' έχασα προτού να σε γλεντήσω, και να 'ρθω μες **στη μαύρη γη** για πάντα πια να ζήσω*). Συνών. *το μαύρο (το) σκοτάδι / το μαύρο (το) χώμα*.
- η ξένη γη, η αλλοδαπή, τα ξένα: «χρόνια στην ξένη γη δούλεψε σκληρά, για να φτιάξει την περιουσία που έχει». (Λαϊκό τραγούδι: *χωρίς αγάπη, χωρίς στοργή, δεν ζει κανένας **στην ξένη γη** γλυκιά μου αγάπη, καλή μου μάνα, δεν έχω άλλη υπομονή*).
- θα γίνω γη να με πατήσεις, δε θα σου χαλάσω κανένα χατίρι, δε θα σου αρνηθώ τίποτα. Λέγεται στην περίπτωση που ζητάμε από κάποιον να μας κάνει μια σοβαρή εκδούλευση ή εξυπηρέτηση, ή σε κάποιον που μας έκανε ήδη μια σοβαρή εκδούλευση ή εξυπηρέτηση: «αν με βγάλεις απ' τη δύσκολη θέση που βρίσκομαι, θα γίνω γη να με πατήσεις || μόνο εσύ μ' έβγαλες απ' τη δύσκολη θέση που βρισκόμουν, γι' αυτό κι εγώ θα γίνω γη να με πατήσεις». Συνών. *θα γίνω χαλί να με πατήσεις*.
- θα σ' εξαφανίσω από προσώπου γης ή θα σ' εξαφανίσω απ' το πρόσωπο της γης, **α.** (απειλητικά) θα σου δώσω τόσο ξύλο ή θα χρησιμοποιήσω τέτοια μέσα εναντίον σου, που θα σε φέρω στο έσχατο σημείο της εξαθλίωσης και θα πάψεις να κυκλοφορείς στον κόσμο, θα εξαφανιστείς: «αν με κατηγορήσεις ξανά στο συνεταίρο μου, θα σ' εξαφανίσω από προσώπου γης». **β.** (απειλητικά) θα σε σκοτώσω: «αν ενοχλήσεις ξανά τη γυναίκα μου, θα σ' εξαφανίσω από προσώπου γης».
- θα σε κάνω ένα με τη γη, (απειλητικά ή προειδοποιητικά) θα σου δώσω τόσο ξύλο, που θα σε εξαφανίσω, θα σε λιώσω: «αν ξαναπιάσεις την οικογένειά μου στο στόμα σου, θα σε κάνω ένα με τη γη».
- καμένη γη, μεγάλη καταστροφή, ιδίως οικονομική: «παραλάβαμε καμένη γη», συνηθισμένη δικαιολογία από τα κόμματα που εναλλάσσονται στην εξουσία και που είναι συνήθως προοίμιο φορομπηχτικής πολιτικής. (Λαϊκό τραγούδι: *τίποτα δεν άφησες. Μόνο **γη καμένη** κι έναν ανεξήγητο σκοπό από φουσαρμόνικα φάλτσα, ρημαγμένη που όλο τραγουδάει σ' αγαπώ*). Συνήθως σε χρήση από τους πολιτικούς.

- *κίνησε γη και ουρανός*, χρησιμοποίησε συστηματικά κάθε μέσο, εξάντλησε στο έπακρο κάθε δυνατότητα για να ανακαλύψει ή για να πετύχει κάτι: «κίνησε γη και ουρανός για να βάλει το γιο του στην τράπεζα»·
- *λες και τον κατάπιε η γη*, βλ. φρ. *λες κι άνοιξε η γη και τον κατάπιε*. (Λαϊκό τραγούδι: *όλες οι γειτόνισσές σου στα παράθυρα έχουν βγει, μόνο εσένανε δε βλέπω λες και σε κατάπιε η γη*)·
- *λες κι άνοιξε η γη και τον κατάπιε*, εξαφανίστηκε ανεξήγητα από τα γνωστά στέκια και δεν μπορεί κανένας να επικοινωνήσει μαζί του, τον βρει: «δεν ξέρω τι να υποθέσω μ' αυτόν τον άνθρωπο! Εξαφανίστηκε λες κι άνοιξε η γη και τον κατάπιε»·
- *μέχρι να σταματήσει η γη*, για πάντα, αιώνια: «αν δε μου ζητήσεις συγγνώμη, θα σε κυνηγώ μέχρι να σταματήσει η γη». (Λαϊκό τραγούδι: *κι έλεγες, η αγάπη μας θα ζησει κι έλεγες, μέχρι η γη να σταματήσει κι έλεγες, δε θα σ' αρνηθώ ποτέ μου κι έλεγες, τι δεν έλεγες, Χριστέ μου*)·
- *ν' ανοίξει η γη (και) να με καταπιεί (ενν. αν σου λέω ψέματα)*, λέγεται για να γίνουμε πιστευτοί σε αυτά που λέμε σε κάποιο άτομο: «τα πράγματα έγιναν έτσι όπως στα λέω, κι αν σου λέω ψέματα, ν' ανοίξει η γη και να με καταπιεί»·
- *ν' ανοίξει η γη (και) να με καταπιεί*, λέγεται σε περίπτωση που, τη στιγμή που αποκαλύπτεται κάποια κακή πράξη μας, ντρεπόμαστε να αντικρίσουμε τον κόσμο, νιώθουμε τόσο μεγάλη ντροπή, που θα ήταν προτιμότερο για μας να είχαμε εξαφανιστεί: «την ώρα που αποκάλυψε ο άλλος πως κάποτε είχα δικαστεί για κατάχρηση, ν' ανοίξει η γη να με καταπιεί εκείνη τη στιγμή»·
- *οι όπου γης*, οι σε οποιοδήποτε μέρος της γης ευρισκόμενοι: «οι όπου γης Έλληνες έχουν πάντα το βλέμμα τους στραμμένο στη Μητέρα πατρίδα»·
- *όλοι παίρνουν δυο μέτρα γη*, έκφραση που δηλώνει τη ματαιότητα της συγκέντρωσης πλούτου: «κάνει το σκατό του παξιμάδι κι ό,τι βγάζει τα καταθέτει στην τράπεζα, σαν να μην ξέρει ο βλάκας πως στο τέλος όλοι παίρνουν δυο μέτρα γη». (Λαϊκό τραγούδι: *γλέντα τη ζωή. Όλοι δύο μέτρα παίρνουν γη. Τα λεφτά είναι δανεικά, χέρια αλλάζουν τακτικά. Να τα κάψεις. Τι τα θες; Μήπως τα 'χες κι από χτες;*)·
- *όσα βρέχει ο ουρανός, η γη τα καταπίνει*, λέγεται για εκείνους τους ανθρώπους που υπομένουν καρτερικά όλες τις δυσκολίες που τους προκύπτουν: «έχει έναν άντρα που είναι μεγάλο στραβόξυλο αλλά τι να κάνει η καημένη! Όσα βρέχει ο ουρανός, η γη τα καταπίνει || είναι χρόνια στη δούλεψή του και του φέρεται σαν σκουπίδι αλλά κάνει κουράγιο και όσα βρέχει ο ουρανός, η γη τα καταπίνει»·
- *όπου γης*, σε οποιοδήποτε μέρος της γης: «όταν είσαι κυνηγημένος, όπου γης μπορεί να γίνει κρυψώνας σου»·
- *όπου γης και πατρίς*, λέγεται για εκπατρισμένους, που κάνουν τη χώρα που ζουν νέα τους πατρίδα: «λείπω χρόνια απ' την πατρίδα μου κι αγάπησα αυτή τη χώρα που ζω, γιατί, όπου γης και πατρίς». (Λαϊκό τραγούδι: *πικρό σαν δηλητήριο είναι το διαβατήριο, μα όταν ζεις χωρίς ελπίδα όπου γης είναι πατρίδα*)·
- *πάτησα στη γη, χέζω τη βάρκα σου*, βλ. λ. [βάρκα](#)·
- *πατώ γερά (πάνω) στη γη*, **α.** είμαι ρεαλιστής, είμαι απόλυτα προσγειωμένος: «δεν είμαι απ' αυτούς που παίρνουν εύκολα τα μυαλά τους αέρα, γιατί πατώ γερά πάνω στη γη». **β.** έχω ισχυροποιημένη τη θέση μου στη ζωή, στην κοινωνία, και δεν έχω την ανάγκη κανενός: «αλίμονο από εμάς, γιατί, αυτός που λες, βρήκε τέτοια περιουσία απ' τον πατέρα του, που πατάει γερά πάνω στη γη»·
- *πατώ με τα δυο πόδια μου στη γη*, βλ. φρ. *πατώ γερά (πάνω) στη γη*·
- *πετώ κατά γης*, ρίχνω αυτό που κρατώ στα χέρια μου με δύναμη κάτω: «πάνω στα νεύρα του πέταξε κατά γης το ποτήρι που κρατούσε στα χέρια του»·
- *σ' άλλη γη*, βλ. φρ. *σ' άλλα μέρη*, λ. [μέρος](#). (Τραγούδι: *θα σε πάρω να φύγουμε σ' άλλη γη, σ' άλλα μέρη, που*

κανέναν δεν ξέρουμε και κανείς δε μας ξέρει)·

- σ' άλλη γη σ' άλλα μέρη, βλ. λ. [μέρος](#)·

- σ' όλα τα μήκη και πλάτη της γης, βλ. λ. [μήκος](#)·

- σαν να τον κατάπιε η γη, βλ. φρ. λες και τον κατάπιε η γη·

- στα πέρατα της γης ή ως τα πέρατα της γης, βλ. λ. [πέρατα](#)·

- στην άλλη άκρη της γης ή στην άκρη της γης, βλ. λ. [άκρη](#)·

- στον ουρανό το(ν) γύρευα και στη γη το(ν) βρήκα, βλ. λ. [ουρανός](#)·

- τα κάνω όλα γη(ς) Μαδιάμ (= χώρα των Μαδιανιτών), καταστρέφω βίαια τα πάντα σε ένα χώρο, ιδίως κλειστό: «μπήκαν αγριεμένοι στο μαγαζί και τα 'καναν όλα γης Μαδιάμ». Η χώρα των Μαδιανιτών βρισκόταν στην Παλαιστίνη, νοτιοανατολικά της Ερυθράς Θάλασσας με κέντρο την ανατολική ακτή του κόλπου της Άκαμπα. Καταστράφηκε ολοσχερώς και οι κάτοικοί της, που ήλεγχαν τα βοσκοτόπια του Σινά, κατασφάγηκαν από τους Εβραίους που μετά την Έξοδό τους από την Αίγυπτο και οδηγούμενοι από τον Μωυσή πορεύονταν προς τη Γη της Επαγγελίας·

- τα κάνω όλα γη(ς) Μαριάμ, βλ. φρ. τα κάνω όλα γη(ς) Μαδιάμ·

- τα σωθικά της γης, βλ. λ. σωθικά·

- της γης οι κολασμένοι, βλ. λ. κολασμένος·

- το άλας της γης, βλ. λ. αλάτι·

- τον βίδωσα στη γη, βλ. φρ. τον βίδωσα στο χώμα, λ. χώμα·

- τον έβαλαν στη γη, τον έθαψαν: «μετά τη νεκρώσιμη ακολουθία τον έβαλαν στη γη». (Λαϊκό τραγούδι: τα δυο σου χέρια πήρανε βεργούλες και με δείρανε, τα δυο σου χέρια τα παχιά **με βάλανε στη γη** βαθιά)· βλ. και φρ. **βάζω** στη γη (κάτι)·

- τον έκανε ένα με τη γη, τον ξυλοκόπησα άγρια, τον έλιωσα από το πολύ ξύλο που του έδωσα και, κατ' επέκταση, τον κατανίκησα: «επειδή ενοχλούσε συνεχώς τη γυναίκα του, τον άρπαξε στα χέρια του και τον έκανε ένα με τη γη». Συνών. τον έκανε ένα με το χώμα· βλ. και φρ. τον κάνω ένα με τη γη·

- τον έφαγε η μαύρη γη, τον πήρε ο θάνατος, πέθανε: «κρίμα, τέτοιον λεβέντη άνθρωπο να τον φάει η μαύρη γη»·

- τον κάνω ένα με τη γη, τον μεθώ υπερβολικά με ποτό ή ναρκωτικό, τον κάνω να μην ξέρει τι του γίνεται από το μεθύσι: «δεν έρχεται πια να πει μαζί μου, γιατί κάθε φορά τον κάνω ένα με τη γη». Για συνών. βλ. φρ. τον κάνω φέσι· βλ. και φρ. τον έκανα ένα με τη γη·

- τον ξάπλωσα στη γη, τον χτύπησα και τον έριξα κάτω ή τον τραυμάτισα θανάσιμα, τον σκότωσα: «του 'δωσα μια γροθιά και τον ξάπλωσα στη γη || του 'ριξε δυο πιστολιές και τον ξάπλωσε στη γη». (Λαϊκό τραγούδι: μα ο άγριος ο ταύρος τον καρφώνει και **στη γη του εξαπλώνει**)·

- χάθηκε από προσώπου γης ή χάθηκε απ' το πρόσωπο της γης, βλ. συνηθέστ. εξαφανίστηκε από προσώπου γης.